

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
SPORTO ĮSTATYMO NR. I-1151 23 ir 25 STRAIPSNŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos sporto įstatymo Nr. I-1151 23 ir 25 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Projektas) rengimo priežastys:

1. Lietuvos Respublikos Sporto įstatymo (Žin., 1996, Nr. 9-215; 2008, Nr. 47-1752; TAR, 2018-10-31, Nr. 2018-17451) 3 straipsnio 1 punkte įtvirtintas lygiateisiškumo principas – siekti sudaryti sąlygas sportuoti visiems norintiems, nepaisant jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, amžiaus, *negalios*, religijos ar tikėjimo, seksualinės orientacijos ir socialinės ar ekonominės padėties. Lygiateisiškumo principo pažeidimu nelaikoma atskiros varžybos vyrams, moterims, neįgaliesiems, varžybos pagal amžiaus grupes, dalyvių skaičiaus varžybose ribojimas. Tame pačiame įstatyme įtvirtinta, kad valstybė užtikrina lygiateisiškumo principo įgyvendinimą ir skatina sportininkus už pasiektus sporto laimėjimus, atsižvelgdama į skirtingą atrankos varžybų, kvotų šalims sistemą, varžybų rangą, šalių ir dalyvių skaičių sporto varžybose (22 straipsnis).
2. Olimpinės žaidynės visuotinai pripažįstamos svarbiausiu sporto renginiu, tačiau to paties rango varžybomis laikytinos ir specialiai negalią turintiems žmonėms organizuojamos varžybos, pavyzdžiui, paralimpinės žaidynės, į kurias vyksta atranka, kuriose taikoma kvotų šalims sistema ir kuriose dalyvauja didelis skaičius šalių ir sportininkų. Nors negalią turintys žmonės gali dalyvauti ir olimpinėse žaidynėse, specialių žaidynių organizavimas nelaikytinas lygiateisiškumo principo pažeidimu, priešingai, tokiu būdu sudaromos lygios galimybės tarpusavyje varžytis atitinkamą galią turintiems sportininkams, kaip kad yra organizuojamos skirtingos rungtys moterims ir vyrams ar jaunimo čempionatai. Todėl svarbu, kad atitinkamo rango varžybos ir jose dalyvaujantys sportininkai būtų vertinami vienodai pagal jų pasiektus rezultatus, o ne turimą galią.
3. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnio „Diskriminacijos uždraudimas“ 1 dalyje nustatyta, kad draudžiama bet kokia diskriminacija, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, *negalios*, amžiaus, seksualinės orientacijos.
4. Šiame kontekste aktuali Direktyva 2000/78/EB, kurios tikslas (pagal jos 1 straipsnį) – nustatyti kovos su diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, *negalios*, amžiaus ar seksualinės orientacijos užimtumo ir profesinėje srityje bendrus pagrindus siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą. Pagal Direktyvos 2000/78/EB 2 straipsnio 1 dalį, vienodo požiūrio principas reiškia, kad dėl kurios nors iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių nėra jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, apibrėžtos šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalyje.
5. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog iš Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtinto asmenų lygiateisiškumo principo kyla reikalavimas, kad teisėje pagrindinės teisės ir pareigos būtų įtvirtintos visiems vienodai; šis principas reiškia žmogaus teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įpareigoja vienodus faktus vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai; konstitucinis asmenų lygybės principas būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (*inter alia* 2013 m. vasario 22 d., 2017 m.

sausio 25 d., 2020 m. vasario 10 d. nutarimai); vertinant, ar pagrįstai yra nustatytas skirtingas teisinis reguliavimas, būtina atsižvelgti į konkrečias teisines aplinkybes; pirmiausia turi būti įvertinti asmenų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai (*inter alia* 2015 m. rugsėjo 22 d., 2018 m. gruodžio 19 d., 2020 m. liepos 8 d. nutarimai).

6. Vienas pagrindinių įstatymų, kuriame įtvirtinti lygių galimybių ir nediskriminavimo principai, yra Lygių galimybių įstatymas, kuris draudžia tiesioginę ir netiesioginę diskriminaciją, priekabiavimą, nurodymą diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, *negalios*, etninės priklausomybės, religijos pagrindu darbe, valstybės tarnyboje, švietimo įstaigose, mokslo ir studijų institucijose bei vartotojų teisių apsaugos srityje.
7. Vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 7 dalies 5 bei 6 punktais, diskriminacija nėra laikoma: 5) įstatymų nustatytos specialios priemonės sveikatos apsaugos, darbo saugos, užimtumo, darbo rinkos srityje, siekiant sukurti ir taikyti integraciją į darbo aplinką garantuojančias ir skatinančias sąlygas bei galimybes; 6) įstatymų nustatytos specialios laikinosios priemonės, taikomas siekiant užtikrinti lygybę ir užkirsti kelią lygių galimybių pažeidimui lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, *negalios*, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.
8. Sporto įstatymo VII skyrius reglamentuoja valstybės skatinamąsias priemones - premijas, stipendijas ir rentas - sportininkams už pasiektus aukšto meistriškumo laimėjimus, kurios turėtų būti skiriamos laikantis lygiateisiškumo principo ir atsižvelgiant į Sporto įstatymo 22 straipsnyje nustatytus kriterijus, susijusius tik su pačių varžybų organizavimo tvarka, bet ne jose dalyvaujančių sportininkų galia.
9. Nepaisant to, Sporto įstatymo 23 straipsnyje paralimpinių, kurčiųjų ar specialiųjų žaidynių prizininkai yra išskirti atskirai nuo olimpinių žaidynių ar atitinkamos sporto šakos pasaulio ar Europos čempionatų prizininkų, o Sporto įstatymo 25 straipsnyje nustatyta skirtinga valstybės rentų paralimpinių ir kurčiųjų žaidynių laimėtojams mokėjimo tvarka nei olimpinių žaidynių dalyviams. Skiriasi nustatytas laimėtojų vietų skaičius ir jų galimybė pretenduoti į rentas: olimpinėms žaidynėms 1–3 vietos, o paralimpinėms ir kurčiųjų žaidynėms – 1–2 vietos.
10. Akivaizdu, kad toks skirtingas premijų, valstybinių rentų reglamentavimas *a priori* įstatymo lygmeniu žaidynes, organizuojamas atskirai tam tikrą negalią turintiems žmonėms, išskiria į kitokio rango varžybas. Šis išskyrimas nelaikytinas Lygių galimybių įstatyme numatyta specialiąja priemone negalią turinčių žmonių integracijai ir (ar) lygybei užtikrinti. Priešingai, toks skirtingas to paties rango varžybų išskyrimas tik pagal jose dalyvaujančių sportininkų turimą galią ir atitinkamai žemesnis jų pasiektų aukšto meistriškumo rezultatų vertinimas laikytinas išankstine diskriminacija *negalios* pagrindu.
11. Taigi nors valstybės skatinamosios priemonės ir gali būti skirtingos, tačiau tik atsižvelgiant į objektyvius sportinius kriterijus, t. y. varžybų rangą, jų organizavimo tvarką ir galimybes jose dalyvauti. Didinant sportininkų motyvaciją siekti geresnių rezultatų ir siekiant panaikinti šiuo metu egzistuojančią išankstinę diskriminaciją *negalios* pagrindu, nustatant premijų ir rentų dydžius, bei jų gaunančiųjų skaičių, būtina įpareigoti Vyriausybę nustatyti aiškią valstybės skatinamųjų priemonių taikymo metodiką pagal objektyvius sportinio varžymosi kriterijus, išvardintus Sporto įstatymo 22 straipsnyje.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektus inicijavo Lietuvos Respublikos Prezidentas. Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos Švietimo, mokslo ir kultūros grupė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Sporto įstatymas šiuo metu nustato:

- a) (22 straipsnis) prievolė užtikrinti lygiateisiškumo principą, atsižvelgiant į nurodytus kriterijus;
- b) (23 straipsnis) aukščiausio meistriškumo sportinės varžybos *a priori* išskirstytos į skirtingas kategorijas pagal sportininkų turimas (ne)galias;
- c) (25 straipsnis) į rentas gali pretenduoti 1-3 vietas užėmę olimpinių žaidinių prizininkai, kurčiųjų ir paralimpiečių atletai – tik užėmę 1-2 vietas, jei varžybos atitinka nustatytus reikalavimus.

Taigi šiuo metu galiojantis reglamentavimas nustato išankstines diskriminacines nuostatas skirtingas (ne)galias turinčių žmonių atžvilgiu ir neužtikrina objektyvaus ir skaidraus sportinių kriterijų naudojimo nustatant premijų dydžius ir rentas gaunančius asmenis.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Projektu siūloma keisti Sporto įstatymo 23 ir 25 straipsnius užtikrinant, kad asmenims, nepriklausomai nuo jų (ne)galios, besivaržantiems aukščiausio meistriškumo sportinėse varžybose, premijos būtų nustatomos lygiais pagrindais, remiantis įstatyme įvardintais sportinio varžymosi kriterijais egzistuojančiais atitinkamo rango varžybose.

Projektu taip pat siūloma nustatyti lygias sąlygas asmenims, nepriklausomai nuo jų turimos (ne)galios, skirti valstybines sportininkų rentas.

Įstatymo pakeitimai panaikintų išankstinę diskriminaciją negalios pagrindu, skatintų visus asmenis, nepriklausomai nuo jų negalios, siekti aukščiausių sportinių rezultatų.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Įstatymo projektu siekiama mažinti tam tikros visuomenės grupės atskirtį, įtampą socialinėje aplinkoje. Įstatymu kuriamos prielaidos keisti sportininkų ir visuomenės požiūrį į to paties rango varžybas bei įtraukti daugiau negalią turinčių asmenų į aktyvias fizines veiklas, taip gerinant bendrą asmenų fizinę ir psichinę sveikatą, didinant jų užimtumą ir integraciją.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti Įstatymų projektai neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimti Įstatymų projektai įtakos verslo sąlygoms ir jų plėtrai neturės.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant Įstatymų projektuose siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, reikės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. rugpjūčio 16 d. Nr. 927 nutarimą „DĖL VALSTYBĖS PREMIJŲ UŽ PASIEKTUS AUKŠTO MEISTRIŠKUMO SPORTO LAIMĖJIMUS SPORTININKAMS IR JŲ TRENERIAMS DYDŽIŲ NUSTATYMO IR VALSTYBĖS PREMIJŲ

UŽ PASIEKTUS AUKŠTO MEISTRIŠKUMO SPORTO LAIMĖJIMUS SPORTININKAMS IR JŲ TRENERIAMS SKYRIMO IR MOKĖJIMO TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO“. Taip pat reikės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. gruodžio 3 d. Nr. 1302 nutarimą „DĖL RENTŲ BUVUSIEMS SPORTININKAMS MOKĖJIMO SĄLYGŲ IR TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO“.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymo reikalavimų, atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymų projektais nesiūloma įtraukti naujų sąvokų.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Įstatymo projektą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė turės parengti valstybės premijų už pasiektus aukšto meistriškumo sporto laimėjus sportininkams ir jų treneriams apskaičiavimo metodiką ir atitinkamai pakeisti Valstybės premijų už pasiektus aukšto meistriškumo sporto laimėjus sportininkams ir jų treneriams skyrimo ir mokėjimo tvarkos aprašą.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Žemiau pateikiamas tikėtinas lėšų poreikis, jei pagal dabar esančius olimpinių ir kitų atitinkamo rango varžybų laimėtojams skiriamus premijų dydžius būtų skaičiuojami vienodi premijų dydžiai ir negalią turinčių atitinkamo rango varžybų laimėtojams. Vis dėlto, atkreiptinas dėmesys į tai, kad valstybės skatinamosios priemonės gali būti skirtingos pagal objektyvius sportinius kriterijus, pavyzdžiui, atrankos į varžybas ir kvotų šalis sistema, dalyvių skaičių ir pan., kurie šiuo atveju nėra vertinti. Atitinkamą premijų apskaičiavimo metodiką yra įpareigota parengti Vyriausybė.

Lėšų poreikis 2022 m. ir 2024 m. premijoms:

Paskirtis	Metai	Suma, Eur
Kurčiųjų žaidynės	2022 m.	1,4 mln.
Paralimpinės žaidynės	2024 m.	0,2 mln.
Iš viso:		1,6 mln.

Lėšų poreikis rentoms per metus:

Paskirtis	Suma, Eur
30 sportininkų galinčių pretenduoti į rentas	0,4 mln.
Iš viso	0,4 mln.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą gauti šių organizacijų vertinimai ir pasiūlymai: Lietuvos Tautinio Olimpino komiteto, Lietuvos paralimpinis komitetas, Lietuvos kurčiųjų sporto komitetas, Lietuvos specialiosios olimpiados komitetas.

Visos pastabas pateikusios organizacijos iš esmės pritarė siūlomoms pataisoms.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai: „varžybos“, „premija“, „renta“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

Respublikos Prezidentas

Gitanas Nausėda